

מעדני שבת

פרשת תזריע תשפ"ב

גליון רפ"ב

– מעדנים על הפרשה בהלכה ובאגדה –

נערך בס"ד ע"י מתתיהו אליהו הכהן זילביגר

איסור קציצת בהרת

המשנה ברורה (קל"ח סק"ה) כתב בשם ספר חסידים יזהר החזן שלא יקרא למי שראשו נתק בפרשת נתקים.

^{גדר האיסור}

מבואר בגמ' (שבת קל"ג.) שהמל תינוק שיש לו צרעת במקום מילה נחשב אינו מתכוון לאיסור קציצת בהרת. הרשב"א תמה אמאי קרי ליה דבר שאין מתכוין, הא מתכוין הוא לקציצה אלא שאינו מתכוין לטהר אלא למול, ומיישב כיון דלא כתב רחמנא בפירוש השמר בנגע הצרעת שלא תקוץ אלא רק השמר בנגע הצרעת הרי כוונת רחמנא שלא יטהרנו אלא בהוראת כהן ואנן הוא דאמרין דכיון שכן אסור לקוץ בהרת שמטהר הוא בקציצתו, והלכך כשזה קוצץ לשם מילה הוה ליה דבר שאין מתכוין אצל הטהרה.

ולפ"ז מובן דברי הרמב"ן (דברים פרק כ"ד) שכתב שלא הוא בקוצץ בהרתו וגם בנמנע מהראות נגעו לכהן.

בש"ת עונג יום טוב (סימן צ"ד) מאריך להוכיח שהרמב"ם חולק וס"ל שגוף מעשה קציצה הוא האיסור.

^{אינו מתכוין}

הגמ' (שבת קל"ג.) דורשת ממה דכתיב 'השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות' לעשות אי אתה עושה אבל עושה אתה בסיב שעל גבי רגלו ובמוט שעל גבי כתיפו ואם עברה עברה, והא למה לי קרא דבר שאין מתכוין הוא ודבר שאין מתכוין מותר, אמר רבא בפסיק רישיה ולא ימות. אע"ג שבעלמא ר"ש מודה שבפסיק רישא חייב כאן דורשים מהפסוק שהוא מותר.

הרשב"א שם תמה א"כ למה לי קרא למישרי מילה בצרעת, ומיישב שהתורה רק התירה באופן שאינו עושה ממש לשום קציצה אלא מלאכתו הוא עושה וממילא מיקץ קיין, כמו הציור של הגמ' אבל בקוצץ ממש בידיים ומתכוין לקוץ אלא שאין מתכוין לשם טהרה לא, הלכך איצטרך קרא להתיר במקום מילה שהוא קוצץ בהרת בידיים, ומביא שהרמב"ן תירץ דלא בא הכתוב אלא להתיר באופן שהוא מתכוין לקוץ בהרתו לטהר.

^{עבר ותלש}

הרמב"ם (טומאת צרעת י') פוסק התולש סימני טומאה עד שלא בא אצל כהן הרי זה טהור, ר"ל שאין הכהן עושה אותו מוחלט אבל מסגירו עוד פעם כאילו לא נולד בו שערות כלל. ואם תלשן אחר שהוחלט בהן ה"ז מוחלט כמו שהיה ואין לו טהרה עד שתפרח הצרעת בכולו או עד שתתמעט בהרתו מכגריס.

דין זה הוא קנס מדרבנן כמבואר בגמ' (בכורות ל"ד:), ומשמע מדברי הרמב"ם שהקנס הוא שהכהן אינו מטהרו וממילא הוא נשאר טמא מן התורה. אבל תוס' בבכורות כתבו דכי קצץ טמא מדרבנן ושרי לעשות תגלחת וצפרים ולמנות ימי ספורו וליטהר מן התורה ומיהו כפרתו א"א להביא דאינו יכול להכניס ידיו לבהונות כל זמן דטמא מדרבנן.

הרמב"ם ממשיך מי שקצץ בהרתו כולה אם קצץ גם כל הבשר החי המקיפה אפי' כחוט השערה אין לו טהרה עולמית, והחזו"א מפרש שהטעם משום שהפריחה אינה מגעת למקום הבהרת. אבל אם קצצה בצמצום יש לו טהרה לאחר שתפרח בכולו.

איתא בגמ' (מכות כ"ב.) הקוצץ את בהרתו לוקה, דכתיב 'השמר בנגע הצרעת'.

ובגמ' שבת (קל"ב:) מבואר שהוא עובר על עשה ולא תעשה, ופירש"י 'השמר' לא תעשה היא, 'ולעשות ככל אשר יורו' היינו עשה. אכן הרמב"ם (צרעת י') פוסק שהוא רק איסור ל"ת, והמשנה למלך שם מאריך בזה.

האיסור כולל בין אם קוצץ את הבהרת בין אם הוא תולש את השערות שגדלו בו או שאר סימני טומאה. וכן הקוצץ הנגע מן הבגד או מן הבית, בין קודם שיבא לכהן בין בתוך הסגר או בתוך החלט או אחר הפטור.

ואיתא בגמ' (שבת צ"ד:) תנן התם התולש סימני טומאה והכהו המחיה עובר בלא תעשה, איתמר אחת משתים חייב, אחת משלש רב נחמן אמר חייב רב ששת אמר פטור, רב נחמן אמר חייב אהני מעשיו דאי משתקלא חדא אחריתי אזלה לה טומאה, רב ששת אמר פטור השתא מיהת הא איתא לטומאה.

ברמב"ם משמע שגם לפי ר' ששת הוא עובר איסור תורה אלא שאינו לוקה. אולם יש שחולקים וס"ל שלפי ר' ששת אין איסור תורה כשלא אהני מעשיו.

המנ"ח (תקפ"ד) כתב שהשער הוא סימן טומאה כשיש שם ב' או יותר אבל אם גדל בו רק שער אחת אין איסור לתלשו כיון שאינו סימן טומאה כלל. אבל אם הבהרת עצמו פחות משיעור כגריס הוא מסתפק האם הוא נחשב נגע או לא. וספקו דוקא כשמתחילתו אין בו שיעור כגריס אבל אם היה בו כגריס ושוב טהרו הכהן משום שנתמעט ונעשה פחות מגריס בזה ודאי יש איסור כיון שהיה עליו שם נגע מתחילה.

המשנה למלך מסתפק במי שקצץ נגע לאחר הפטור האם הוא לוקה או לא, דלמא זה נחשב לא אהני מעשיו.

המקדש דוד (נ' י"ב) כתב היות שבגד המוסגר שצבעו או שמכרו לגוי טהור יש לחקור אי מותר לעשות כן לכתחילה כיון שמטהר בזה נגעו, ומסיק דלמכור לגוי מותר כיון דאינו עושה מעשה בהנגע עצמו, אך לצבעו אסור דבנגעי אדם אם מכווה את הבהרת עובר איסור. עוד יש לחקור אם מותר לשרוף לגמרי בגד המנוגע קודם שהגיע זמנו לשריפה כגון בגד המוסגר, דלמא דוקא הקורע נגע מתוך הבגד לוקה דהתם מטהר שאר הבגד אבל הכא כששרפו לגמרי וליכא בגד כלל אפשר דשרי.

^{נגע טהור}

מבואר בגמ' (שבת קל"ב:) שהאיסור הוא בנגעים טמאים ובנגעים טהורים, רש"י מפרש כגון בהק, ופרחה בכליה, אבל תוס' (שבועות ד') כתב שהאיסור הוא דוקא בד' מראות, וטהורים דקאמר כגון דעמד בעיניו וקרי ליה טהורה לפי שאין מוחלט ואין מחוסר טבילה שכבר טבל.

^{בזמנינו}

המהרש"ם (ג' ר') כתב דטומאת מצורע לא שייך בזה"ז כיון דליכא כהן מיוחס, וא"כ יש לומר דלא שייך כלל בזה"ז דין קוצץ בהרת, והא שהשו"ע ביו"ד (רס"ו) נקט דינא דקוצץ בהרת היינו לזמן שהיה כהן מיוחס, וכמו שכתב השו"ע באו"ח (סימן ל"ח) שמצורע פטור מתפלין, והוא דוקא בזמן שהכהן טמא אותו. אולם המנחת חינוך כתב שהאיסור נוהג גם בזמנינו.

יש לבאר מאי טעמא שינה התורה דיני צרעת הבגד מדיני צרעת אדם, שבצרעת אדם אפשר שיהא טמא מיד, דהיינו דנעשה מוחלט, בלא הסגר כשיש בו סימני טומאה, וצרעת הבגד לא שייך שיהיה טמא (דהיינו מוחלט) אלא רק אחר הסגר.

האור החיים הקד' (י"ג נ') מפרש משום שהבגדים לצד שהחלטו הוא כליונו אם בפעם ראשונה יוחלט אם כן אין תרופה לבעל תשובה לשוב על חטא שצרעת זה בא בעבורו, על כן אין לך נגע בבגדים שיוחלט בפעם אחד, מה שאין כן האדם שישנו בתשובה ותיקון גם אחר החלטו שהרי אינו נאבד בהחלטו אלא נבדל ובשובו יוסר ממנו הנגע וטהר לזה ישנה לצרעת חלוטה בפעם ראשונה. מבואר כאן שעיקר דיני נגעים אינו עונש אלא סימן לעורר את האדם לעשות תשובה.

איתא במדרש משל למטרונה שנכנסה לתוך פלטין של מלך כיון שראתה הרצועות והמקלות תולות התייראה אמר לה המלך אל תתייראי אלו לעבדים ולשפחות אבל את לאכול ולשתות ולשמוח, כך כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו א"ל משה אל תתייראו אלו לאומות העולם אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח. והמפרשים תמהים הא מפורש שטומאת צרעת יש רק בישראל ולא בגוי.

ובספר ישמח ישראל מבאר על פי מה דכתיב 'משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה' וקשה אם יראה למה שקטה, אלא הביאור שתכלית היסורים הוא כדי לעורר את לבו של אדם לתשובה, אולם מדה זו יש רק בכלל ישראל שהם מתעוררים מיד אבל הגוים לא מתעוררים עד אחרי שהיסורים באים בפועל, וזה כוונת המדרש שכלל ישראל מתעוררים כבר מזה ששומעים פרשת נגעים ועושים תשובה ושוב אין צורך שהם יבואו עליהם בפועל.

איתא במדרש שאת זו בבל, ספחת זו מדי, בהרת זו יון, נגע צרעת זו אדום כו'. וצריך ביאור דמיון הגלות לנגעים. האור גדליהו מבאר שהרי צרעת בא על עבירות שעושים פירוד בין אדם לחבירו כמו לשון הרע ועין הרע וכדומה, ועל זה בא העונש שבדד ישב כמבואר ברש"י דמה נשתנה משאר טמאים לישיב בדד, הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל. וזה כוונת המדרש שהגלות בא לכלל ישראל ג"כ עונש על הפירוד שהם עשו ע"י הלשון הרע ושנאת חנם הקב"ה מפזרם בגלות.

איתא בגמ' (ראש השנה י'): רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם, תוספות שם (כ"ז). כתבו בשם ר"ת דאלו ואלו דברי אלקים חיים ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן.

בקדושת לוי (פר' בא) מחדש שבתשרי השם יתברך דן את העולם אם הם אוהבים אותו ויראים ממנו, ובניסן השם יתברך דן את העולם אם הם אוהבים את בני ישראל. ולכך פרעה שעשה רעה לישראל לקה הקדוש ברוך הוא אותו בזה החודש. וזהו הרמז החודש הזה 'לכם', כלומר בשבילכם, 'ראשון הוא לכם לחדשי השנה', כלומר השפע הנשפע מאת השם יתברך בחודש ניסן והמשפט הוא בשביל ישראל, ומי שעושה רעה לישראל הקב"ה נפרע ממנו ועושה ניסים לישראל. ובתשרי אנו עושים הרבה מצות כמאמר חז"ל (ר"ה י"א). שכן מרובה במצות, ועל ידי המצות אנו מעוררים השפע בזה החודש, אבל בחודש ניסן השפע הנשפע הוא רק מחמת גודל טובו